

בענין ראש חודש - שיעור 811

I. פסקי רב שלמה זלמן אויערבאך מספר הליכות שלמה

- (א) **העומד בתפלה** ומבחין שחברו שכח יעלה ויבוא אם יכול לרמוז לו ירמוז ואם לאו לא יודיענו אלא לאחר שיסיים המבחין את תפלתו הטעם לדבר דהטועה אין ברכותיו נחשבות כברכות לבטלה ולכן המבחין אין לו להפסיק באמצע תפלתו (דף ב' 6)
- (ב) **רק השמש** מגביה קולו באמצע תפלת שמונה עשרה "יעלה ויבוא" אבל לשאר המתפללים דבר מבוזז הוא לעשות כן בשעה שעומד לפני המלך בתפלה (הערה 2)
- (ג) **השוכח לומר** יעלה ויבוא ונזכר לאחר שהתחיל מודים חייב לחזור לרצה ואם טעה והתחיל רק מיעלה ויבוא ונזכר לאחר שסיים תפלתו חוזר ומתפלל שנית (תכ"ז - ב' 4) ודלא כהמרדכי (אות 4)
- (ד) **שכח יעלה ויבוא** ונזכר באמצע אלקי נצור יכול לענות לקדש ולקדושה ולחזור אחר כך לרצה ואין לומר דכיון שדינו לחזור לברכת רצה דינו כעומד באמצע התפלה ואסור לענות אלא ישתוק ויכוין בלבד (דף ג' 3)
- (ה) **היודע בבירור** שבתחלת ברכת "רצה" היה דעתו לומר יעלה ויבוא אף אם מיד בסיום התפלה נסתפק אם אמר אין צריך לחזור (ס"ט)
- (ו) **השוכח לומר** יעלה ויבוא וצריך להתפלל שנית צריך להדר אחר מנין ומ"מ אינו לטרוח עד מיל או ד' מיל לשם כך (דף ג' 1) מ"מ מותר לומר הלל ולהתפלל שנית רק אח"כ וצריך להדר אחר מנין כי לכמה שיטות חשיב כלא התפלל כלל
- (ז) **שליח ציבור** שנזכר שלא אמר יעלה ויבוא בתפלה בלחש שהדין הוא שסומך על החזרה אפילו נזכר קודם שהשלים תפלתו לא יפסיק אלא ימשיך ויסיים התפלה דלענין זה שם תפלה עליה ולא חשיב כברכות לבטלה
- (ח) **יש לחוש לכתחלה** שלא לקבוע זמן נישואין לאחר כ"ב בחודש כמו שכתב הרמ"א (ס"ה"ט ס"ז - ד') שלא לעשות נישואין בימי מיעוט הלבנה וביום האחרון שהלבנה מתכסית בו גמרי ראוי לכו"ע לחוש אבל אם הוא כבר ר"ח שפיר דמי אפילו בא' דר"ח שהוא ל' של החודש שעבר
- (ט) **אם נגלית הלבנה** מבעד לעננים אף אם חושש שמיד אחר תחלת הברכה תתכסה שוב לגמרי מותר בשעת הדחק לקדשה וע"ע במ"ב (תכ"ז - ג') שכתב דלא יתחיל הוא רק לכתחלה (דף כ"ב 6)

II. עוד דינים

- (א) **יש נוהגין** שלא לילך לקברים בראש חודש שמקובל שבר"ח אין הנשמות נמצאים בבית הקברות (ספר ראש חודש בשם רב אלישיב והגרי"י קניבסקי דף ע"ג (
- (ב) **עשיית מלאכה** ראש חודש מותר בעשיית מלאכה והנשים שנוהגות שלא לעשות בו מלאכה הוא מנהג טוב (ת"ז - ב' 6) והטעם לפי שלא פרקו נזמיהן לעגל לכן ניתן להם ר"ח ליום טוב (מ"ב ג') אם המנהג לעשות מקצת מלאכות אזלינן בתר המנהג ועיין בבה"ל שהביא דעת ר' ירוחם שאינו חיוב על הנשים שלא לעשות מלאכות רק אם נהגו כן מנהג טוב הוא אבל הביא השב"ל שהוא לחוק מימות משה רבינו והוא דעת רוב הפוסקים שבת ישראל מחויבת לנהוג לפרוש עכ"פ ממקצת מלאכות ועיין בערוך השלחן (ת"ז - י')
- (ג) **מלאכות האסורות לא מפורשת בחז"ל** אמנם בירושלים נהגו הנשים להמנע מכביסה תפירה וסריגה (ספר ראש חודש דף ר"ס בשם הגרשז"א ויבלח"א הגרי"ש אלישיב) אבל גיהוץ מותר והגרשז"א התיר כביסה במכונת כביסה ורב אלישיב אסר גם זה ואם המלאכה היא לצורך ר"ח מותרת (אשל אברהם מכוטשאטש)

- (ד) אם היה ר"ח שני ימים יש דעות בפוסקים דעת הרוקח דצריכין להיות בטלין שני ימים ממלאכתם ודעת השבולי לקט דזה תלוי במנהג המקום ומ"מ אף לדעה זו אין להם להקל רק יום א' של ר"ח שהוא השלמת חודש העבר אבל לא ביום ב' שהוא עיקר ר"ח (מ"ב תי"ז - ד)
- (ה) בברכת החודש הנשים אינן חייבות שהיא לא מדינא דגמרא אלא תקנת ראשונים ולא מצינו לאחד מהפוסקים שיחייבן הנשים ולא עדיף מתפלת ערבית (אשי ישראל פרק ל"ט - הנה"ג)
- (ו) נכון להכריז את זמן המדויק של המוליד ואם לא אמרו אין זה מעכב (שערי אפרים ע"י - ל"ז) ויש מכריזים לפי המולד שכירושלים מצד קדושת ירושלים (אשי ישראל דף תכ"ז)
- (ז) לא מצאתי מי שכתב שצריך מניין לברכת החודש לעיכובא

(ח) לסדר יום כיפור קטן שהוא ערב ר"ח יש מתענין מקצת היום או כולו ואומרים במנחה סדר יום כיפור קטן לפי שר"ח הוא יום כפרה על חטאות החודש שעבר ועיין במ"ב (תי"ז - ד) דאף מי שאינו מתענה מ"מ צריך לעשות תשובה ביום זה ולתקן את עוונותיו ועיין פניני רבינו הקהילות יעקב (ל"ט) שתפילת יו"כ קטן היא תפלה חשובה המועילה לבטל גזירות קשות רח"ל וכן משמע מהערוך השלחן ויש שכתבו שמי שתורתו אומנתו ויש לו לב מבין בגמרא ופוסקים אינו צריך לבטל מלימודו כדי לומר סדר זה דבלאו הכי תלמוד תורה מכפר עם התשובה (ספר ר"ח דף כ"ד)

(ט) יש מקומות שאין מסתפרים ולא נוטלים צפרנים בר"ח כי כן צוה רבינו יהודה החסיד (סימ"ח) אמנם השו"ע (תי"ז - ה) כתב דמותר בעשיית מלאכה ולא כתב שיש איסור בתספורת או נטילת צפרנים

(י) אבל לפני התיבה בערב ר"ח במנחה יש מתירין (פמ"ג ה"א קל"ז) ויש אוסרים ובר"ח עצמו יש נוהגים שהאבל מתפלל מנחה וערבית ושחרית עד ההלל ויש נוהגים רק מנחה וערבית ולא שחרית ויש נוהגים שאין מתפללים לפני העמוד כלל (מ"ב קל"ז צקונטרס מאמר קדישין)

(יא) להכריז לציבור שיש לומר יעלה ויבוא קודם שמונה עשרה במעריב עיין במ"ב (תכ"ז - ה) דמותר וכ"כ השער הציון (רל"ו - ד) דסמיכת גאולה לתפלה במעריב לא חמיר כולי האי משום שהיא רק רשות אבל בשחרית אסור וע"ע בכה"ח (רל"ז - י"ז) שהביא המהרש"ל דערבית עכשיו הוי כחובה ואין מכריזין וכן המנהג בירושלים שאין להכריז ויש מכריזים בתוך התפילה בקול רם

(יב) מברכין החודש מעומד עיין ברעק"א (ר"ס תי"ז) שהקשה על המג"א שכתב שמברכין מעומד דוגמא לקידוש החודש שהיה מעומד אמנם צ"ע דמשמע מר"ה (פרק ג) שקידוש החודש היה מיושב ועיין באג"מ (ה - קמ"ז) שמתרין דהבית דין ישבו ככל פסק דין שצריך לאומרו בישיבה אבל העם היה מעומד ועוד משום הס"ת

(יג) אין לדלג יעלה ויבוא לומר קדיש דעוסק במצוה פטור מן המצוה אף בעוסק במצוה קלה ואין בגדר מעבירין על המצוות (יחזה דעת ה - ע"ז)

(יד) להתחיל סעודת שלש סעודות ביום שבת ולהמשיך עד מוצאי שבת והוא ר"ח עיין בשו"ע (קפ"ח - י) דאזלינן בתר התחלת הסעודה ואומרים רק רצה וכ"כ הב"ח והשו"ת יחזה דעת (ג - נ"ה) והנה"ש אמנם דעת הט"ז שיכולים להזכיר גם רצה וגם יעלה ויבוא דאינו כתרתי דסתרתי כמו יקנה"ז ודעת המג"א שהובא במ"ב הוא דאם אכל פת גם בלילה מוטב להזכיר של ר"ח דזה יש חיוב לכ"ע משא"כ רצה דיש פלוגתא בין הראשונים לדעת הרא"ש אין חיוב להזכיר כלל כשמברך במוצ"ש וכמו שאין מתפללים מנחה לשבת במוצ"ש לתפלת תשלומין ואבאר ועיין בפסקי תשובות (קפ"ח - כ"ה) ויש נזהרין לברך ברכת המזון קודם הלילה ועביד כמר עביד כמר עביד